

סנדלר דניאל (דני)

נולד ב-2.12.1927 בקניגסברג, גרמניה

עלה לארץ ביוני 1933

התגייס לפלמ"ח ב-1945 מהכשרה מגוייסת

גדעוני - כינוי: גיל

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

התחנה שהצטרפה לרשת "תמר" החדשה. משם הועברתי למטה הפלמ"ח, שהיה באותו זמן בבית השיטה. היתה זו תקופת "השבת השחורה", תקופה בה נרדפו חברי הפלמ"ח על פי רשימות שהיו בידי המשטרה הבריטית. מערכת היחסים בינינו האלוטאים לבין מפקדי הפלמ"ח (יגאל אלון, חיים זינגר), והמפקדים המקומיים (חיים ברלב "כידון", ויצחק רבין) היו קרובים ללא שום מחיצות, ומדי פעם הם היו נצמדים אלינו ואל מכשיר הקסם של הקשר כדי לקבל אינפורמציה חיונית. זה בלט במיוחד במטה הפלמ"ח, כשנחום שריג, מפקד הגדוד, היה עוקב אחר פעולותיו של יוחאי בן-נחן הצוללן בעת פעולה, או כשהיה מבצע של הורדת מעפילים מספינה באחד מישובי החוף. בחודש מאי 1947 נשלחתי כגדעוני לחו"ל.

שלושה צעירים, שימלאי (שמשון), מיקו ואני, בגילאי 19-20, עלינו למטוס, לבושים במיטב האופנה של O.B.G, בדרכנו לפראג. המטוס היה מהסוג המשוכלל ביותר של אותם זמנים, מטוס ארבע-מנועי, בשם "סקיימטר". זו יציאתנו הראשונה מהארץ.

אני הצגתי את עצמי, על פי ההוראות כסוחר במים מינרליים, היוצא בענייני עסקים לצ'כיה, שעדיין היתה בשלטון רפובליקאי עצמאי. תכנית הטיסה היתה להגיע לפראג עם תחנת מעבר (טרנזיט) באמסטרדם. כשנחתנו באמסטרדם הובהר לנו שהמטוס הדו-מנועי המיועד לטיסה בפנים-אירופית התקלקל, ועלינו להתאכסן לילה בבית מלון (על חשבון חברת התעופה) ולהמשיך רק למחרת בדרכנו. מיקו ידע לדבר צרפתית, שימלאי - מעט רוסית ואני קצת אנגלית וגרמנית. לכאורה - מסודרים. למעשה - נתקלנו מיד בכעיה: התיישבנו בחדר האוכל המפואר, לפי ההערכה הארצישראלית שלנו, והגישו לנו תפריט - לך ותמצא כשפע המינוחים ההולנדיים המודרסים - עשינו הגרלה "אן-דן-דינו" תוך כדי עיון כמחיר, והגענו למה שהגענו. כל אחד קיבל מטעם לפי "בחירתו". אני קיבלתי... שבלולים. המאושר מבינינו היה זה שקיבל חביתה עם פטריות - מעדן מלכים.

כפראג נפרדו דרכינו: מיקו נשלח לצרפת, שימלאי לצפון איטליה ואני לוינה. נאלצתי לחכות כמה ימים בבית המלון

עליתי עם הורי ארצה מגרמניה מיד עם עלייתו של היטלר ביוני 1933, בהיותי בן 5. למדתי בבית החינוך ב' לילדי עובדים בתל-אביב, המשכתי וסיימתי בגימנסיה בלפור. כחבר בתנועת "הנוער העובד" יצאתי בשנת 1945 להכשרה ימית בקיסריה ובשפיים, ומשם נשלחתי לקורס אלוטאי מורס.

מזכרונותי כגדעוני

ההתחלה היתה ב"הקורס הארוך" בשפיים, אליו נשלחתי מההכשרה המגוייסת, שהשתייכה לפלוגה הימית של הפלמ"ח. למה "קורס ארוך"? כי בניגוד לקורסים שקדמו לו הוא נמשך שלושה חודשים תמימים, ואילו הקודמים לו - רק שבועה שבועות.

החומר שנלמד שם היה סודי ביותר, וגם בחירת המועמדים היתה והירה וחשאית. אפילו הורי בתל-אביב לא ידעו לאן נשלחתי ומה אני לומד. היה זה קורס להכשרת אלוטאי מורס (או עדיין קראו לאלה אלוטאים - אלוטאי מורס). אימנו אותנו במשך שעות רבות ביממה לקלוט סימני מורס, ששודרו בזמזמים אלקטרוניים שיוצרו על ידי טכנאי שרות הקשר של ההגנה. לאחר מכן למדנו לשדר בשפת המורס, שפת הנקודות והקווים. בין המדריכים היו כאלה שלמדו תורה זו בעת מלחמת העולם השנייה בצבא הבריטי, בתקופה בה היה שיתוף פעולה בין ההגנה לבריטים במלחמה בגרמנים. נוסף לטכניקת הקליטה והשירור למדנו כתבי-סתר, הצפנת טכסט סודי שנועד להעברה ברשת האלוט כחמשות.

בעת הקורס הארוך כבר היתה קיימת רשת מורס של ההגנה, רשת בינלאומית מצומצמת (רשת תח"ל) ורשת ארצית (רשת אבינועם), ובדרך היתה הקמת רשת מורס ייחודית לפלמ"ח (רשת תמר). מבחינת הלוחמים בעתיד ובעיני, היה סוג קשר זה חידוש מובהק, בהשוואה לקשר הרגלים, שלמדנו בבית הספר התיכון במסגרת שיעורי חג"ם (חינוך גופני מורחב, שהיה הגרנ"ע הגלוי) ואפילו בהשוואה להלייגורף החשמלי על גגות המגדלים, ששימש כקשר בין הישובים כלילה בתקופת המאורעות. מיד עם גמר הקורס נשלחתי למטה הפלמ"ח, פלוגה 'א' של הפלמ"ח, להקים את

דירה ב"צווייטה בציריך" (האזור השני, שהיה מאוכלס לפני מלחמת העולם ביהודים רבים). חיכיתי למכשיר הקשר שהיה מוסווה בתוך רדיו ולבואו של אברהם רייס, הטכנאי של תחנות אירופה, שעליו היה להתקין אנטנה בדירה. מחשש שהתחנה תתגלה סירב אברהם רייס להתקין את האנטנה בחוץ, והסתפק בחוט פנימי. התקנה זו לא איפשרה קליטת אותותינו כתחנות האחרות בצרפת ובאיטליה. אברהם לא הצליח להפעיל תחנת אלחוט בווינה, ונותרה באוסטריה תחנת תחל אחת בלבד - באינסברוק.

בינתיים גייס אותי ארתור לעזרה בארגון הפליטים במחנות ובהסעתם. כאן נפגשתי לראשונה פנים אל פנים עם ניצולי שואה וביניהם טוביה פרידמן, המתעד את פושעי המלחמה הנאצים עד היום הזה.

ביום אחד קיבלתי הוראה לעבור מוינה לאינסברוק, עיר השוכנת באוסטריה על גבול איטליה. ולהחליף בתפקיד את אלחוטן התחנה. האלחוטן היה שימלאי (שמשון) חברי הטוב. הוא נפצע בהתנגשות שהיתה בנקודת הבריחה. התברר שהאצ"ל, שהתחרה ב"הגנה", ניסה להשתלט על המקום, ובכדורים שנורו מאקדח שהיה ברשות התוקפים, נהרג איתן אבידוב ונפצע שמשון.

בערב שלפני ההתנגשות עוד אירחתי בדירתי את איתן והצעתי לו אתרי בילוי בווינה. פצעו של שימלאי ברגל לא היה קריטי, למרות צליעתו עד סוף חייו. שהייתי כמה ימים בנקודת הבריחה ה"מעניינת", שדרכה הועברו הפליטים רגלית דרך מעבר הברנר ומעברים סמוכים, לאיטליה. המובילים בשבילי ההרים אורגנו גם הם מבין ניצולי השואה הצעירים, והם אלה שהחליפו מבריחי גבול מקומיים, שלרוב גזלו את הפציהם וכספם של הפליטים האומללים.

מאינסברוק הועברתי לתחנת תחל במרנו, עיר נופש קטנה הסמוכה לבלוזאנו, שבא רוכזה הפעילות מהצד האיטלקי של הגבול. ממרנו זכיתי סוף-סוף ליצור קשר עם כל ידידי האלחוטאים בתחנות אירופה השונות, ואפילו עם אלה שכבר הפליגו בספינות מעפילים. הקוד 88 ("נשיקות" בשפת המורס) פעל בתכיפות רבה. הכרנו זה את זה לפי צורת השידור, ולא נזקקנו לזיהוי אחר. ברגע ש"ברד" (שם הקוד של אברהם תנחלסון - חבר דפנה) נגע במפתח ושידר את האות "ק", הוא כבר זיהה את עצמו. כך היה השידור של כל אלחוטן מורס שהכרנו, מסגיר את מפעילו. היו שדרים אותם לא הכרנו אישית מעולם, ורק לפי מגע היד ידענו את שמם. אחרי מחלה קשה שפקדה אותי במרנו, שרבים באו לבקר אותי (אחד מהם אפילו הביא איתו זר פרחים להלוויה) ביקשתי מהממונים עלי לחזור ארצה. הועברתי ממרנו למילאנו, וכאן מתחילה פרשת הגדעוני בספינת מעפילים.

ויאה אוניווגה צ'ינקוזה (רח' אוניווגה 5) היתה כתובת ידועה הן למעפילים והן מלוויים ישראלים. מכאן אורגנו המחנות והספינות שהעבירו את הפליטים מאיטליה לארץ. כאן

"אינטרנציונל", אותם ניצלתי לביקורי אתרים. בבית המלון שוחחנו בעברית, אבל בפניות אל העובדים השתמשנו רק באנגלית, למרות שהשפה הגרמנית היתה שגורה יותר בפיהם. השימוש בגרמנית בימים ההם היה מעורר שנאה ותגובת זעם, בכל מקום ציבורי. באחד הסיורים יצאנו ארבעה שליחים ישראלים, (ראה תמונה) מוטי פיין שעמד להתחיל קורס טייס (בעתיד מוטי הוד - מפקד חיל האוויר), דני (זה אני בלבוש ייצוגי), אברהם מאיר, ואוסי רביד. באותו יום היתה חגיגה גדולה עם תהלוכות ססגוניות של הנוער הקתולי LSR בצ'כיה שבשלטונו של יאן מסריק. סיידנו בעיר, באתרים יהודיים משמעותיים - "אלטנוישול", בית הקברות היהודי העתיק והמוזיאון. הציפייה להמשך הפעילות היתה רבה, (כפי שניתן ללמוד מהגלויה המקורית המצורפת).

נסעתי מפראג לברטיסלבה כשבכיס הז'קט מאות שטרות דולרים, עבור הנציגות שלנו בווינה. בברטיסלבה קיבל את פני יעקב (חבר כפר מסריק), שהוביל אותי במכונית לנקודת הגבול שבין צ'כוסלובקיה לאוסטריה. כאן הועברתי לידי האמונות של "ברוך הצולע" שהיה במקום הזה כל-יכול. בהינף יד הוא קרא לזקיפים, השוטרים הצ'כים, שלקחו אותי תחת חסותם והעבירו אותי לצידו השני של הגשר, שהפריד בין שתי המדינות. שם קיבלוני לידם שוטרים אוסטריים, שהכניסוני למכונית שהמתינה, בעלת לוחיות זיהוי אוסטריות. מסתבר שהגבול "נרכש" בימים שלאחר המלחמה על ידי "הבריחה", שארגנה את היהודים פליטי מחנות הריכוז שנותרו ללא בית וללא משפחה, וכיוונה את מנוסתם לחופים ולעלייה ארצה. לא הוצאתי מילה ולא שוחחתי עם איש, עד שהגענו לווינה. כאן נפגשתי עם ארתור, אשר בן-נתן, ומכאן החל סיפור חדש - סיפור הגדעוני בשרות "הבריחה".

מרכז הבריחה בווינה התמקם בדירה פרטית בפרנקגאסה 2, בקירבת הכנסייה המכונה "מוטיפקירכה". ארתור, מפקד המרכז, שמח לבואי, כי מספר הישראלים היה מצומצם ולא עלה על מספר האצבעות ביד אחת. פרט לישראלים שירתו במקום פעילים מקומיים, מיוצאי פולין וליטא, בוגרי בית ספר "תרבות" ודוברי עברית רהוטה, אם כי לא בעגה הישראלית. הפעילות העיקרית היתה העברת היהודים פליטי המחנות את הגבול מפולין, צ'כוסלובקיה והונגריה לאיטליה, ומשם יצאו באוניות מעפילים לארץ.

בווינה היו מחנות מעבר, במיוחד בבתי חולים יהודיים לשעבר, בית חולים רוטשילד ואלזרבאך, בהם שהו הפליטים כמה ימים, בתנאי מגורים קשים וצפופים מאד. ההעברה ממקום למקום בוצעה באמצעות משאיות מכוסות ברזנטים, שהושאלו מצבא הכיבוש האמריקאי ששהה באוסטריה.

אני אמור הייתי להקים תחנת קשר מורס בווינה, ולהתחבר לרשת "תחל" (תחנות חו"ל). לצורך זה הועמדה לרשותי

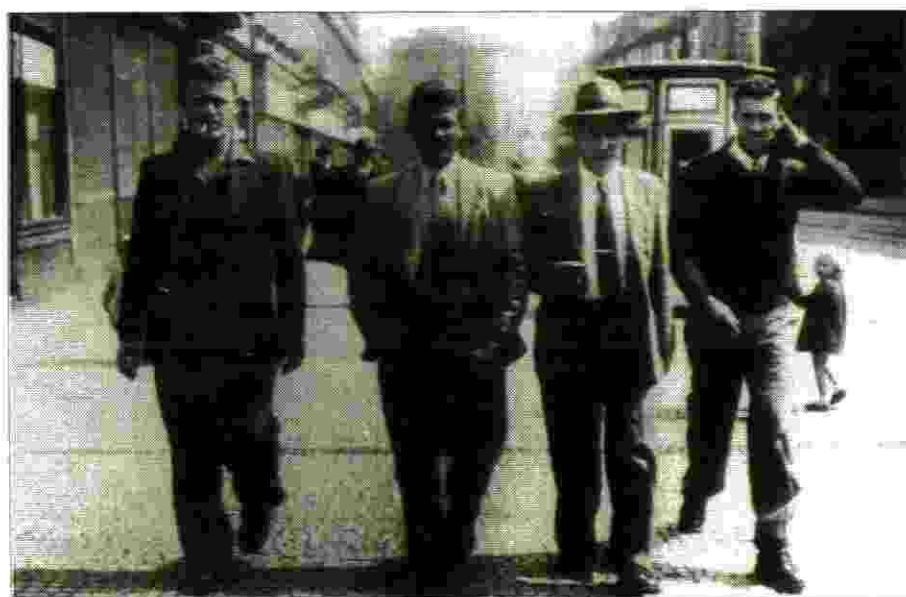
היולדת הועלתה לקבינה של הצוות, הושכבה על שולחן האוכל (חדר החולים עדיין לא היה ערוך לקליטה) והתהליך החל. מאחר והרופא עדיין לא עלה על הספינה בעת ההעמסה הראשונה, לא נותר לנו אלא לקבל את הרך הנולד בכוחות עצמנו. את האחריות לקח על עצמו משה דפני, שאמנם עדיין לא יילד מעולם, אבל טען שהיה רפתן ביגור והוא מתמצא בהמלטות. ליתר בטחון העלה יהודה'לה (יהודה צפתי ז"ל - מפקד האוניה) מבטן האוניה אישה "מבוגרת" (כבת 45 שנה), שנראה שכבר עברה בעצמה כמה לידות. היא נתנה הוראות למשה המיילד. למרבה המזל נולדה תינוקת יפהפיה, שנתתי לה את השם גליה, כי נולדה על הגלים. גליה היא היום אם לשני ילדים גדולים וחייה בבת גלים שבחיפה.

כשהגיעה הספינה קרוב לארץ קיבלתי באלחוט את שמה הרשמי "ירושלים הנצורה". האוניה לוותה כמה ימים לפני מועד הנחיתה על ידי מטוס ושתי משחתות בריטיות, כשלבסוף הורדו על סיפונה חיילים בכומתות אדומות (ה"כלניות"). שני מאבטחי תא האלחוט העמיסו את מכשירי הקשר היפים וזרקום לים התיכון.

כיהנה בקודש עדה סירני. המלווים כללו, פרט למפקדי אוניות ורבי-חובלים מהפלי"ם, גם ימאים משיטי סירות גומי וגם גרעונים של שרות הקשר (לעתיד - חיל הקשר), ששירתו את מכשירי הקשר בספינה ובתחנות החוף השונות. המכשירים לספינות נבנו במעבדת קשר במילאנו, שהקמתה וניהולה היה בידי רענן רובינשטיין, ועל שמו כוננו המשדרים (המזוהות) "משדר רני".

עליתי על הספינה בעת שהותקנו בה הדרגשים לשיכונם של המעפילים שבועיים לפני הפלגתה. בעת העמסת המעפילים האזנתי במקלט לתחנת "קול המרי", ששידרה חדשות מהארץ. הידיעה המרכזית היתה נפילת הל"ה בדרך לגוש עציון. ביניהם היו שני בני כיתתי. באמצע ההעמסה החלה סערה בים ואחת מסירות הגומי התהפכה על המעפילים שבה. נאלצנו להפסיק את הפעולה ולהפליג לעומק הים, לפני שכל המעפילים המתוכננים עלו לספינה. הוחלט להעמיסם למחרת בנמל דרומי יותר.

הפלגנו כשלפתע נשמעו מבטן האוניה צעקות. משה "סיילור" אחד הימאים המלווים, ירד לבדוק מה קרה. הסתבר שהסערה האיצה את חבלי הלידה של אחת המעפילות הצעירות, שהיתה בחודש השביעי להריונה.

דני עם החברה (שני מימין)